

A JAPÁN SIKEREK

A „FELKELŐ NAP ORSZÁGA“ haderejének hatalmas kezdetsikerei és további előtörésének lélekzetfojtó üteme bámulattal tölti el nemcsak a katonát, hanem mindenkit, aki figyelemmel kíséri a Távols-Keleten most lezajló világtörténelmi események sorát. Fölmerül, akaratlanul is, az a kérdés, hogyan vívhatta ki a japán légi, tengeri és szárazföldi haderő e gyors és fényes győzelmeket, illetve mi az angolszász hatalmak nem várt kudarcának, látszólagos katonai felkészületlenségüknek, valódi oka és háttere?

Japán ezen harcra, mely részére elkerülhetetlen és előrelátható volt, éveken át a legnagyobb körültekintéssel és alapossggal felkészült. Tudjuk azonkívül, hogy nem csupán hatalmi és terjeszkedési vágy vezette Kelet-Ázsia ezen feltörő és vezetésre hivatott nemzetét erre az útra és készítette a döntő végső lépésre. A Déli-tenger és annak szigetvilága, a malájakkal fajrokon japáni nép valódi „élettere“; a szó legszorosabb értelmében. Első sorban itt és nem az ázsiai szárazföldön tudja ijesztően szaporodó népfeleslegét elhelyezni, mert ennek a területnek földrajzi adottságai a legjobban felelnek meg a japáni átlagember életviszonyainak. De itt találja meg egyúttal Japán mindazon nélkülözhetetlen cikkekét és nyersanyagokat, — rizs, gyapot, kőolaj, szén, ércék, kaucsuk stb. — amelyek az anyaországban hiányoznak, s amelyeknek beszerzése és biztosítása, függő viszonyban tartotta idegen országokkal és hatalmakkal szemben. A japán birodalom lakosainak száma meghaladja a száz milliót. Nagyhatalmi állásából természet-szerűen eredő, messze kitűzött gazdasági és politikai céljai és ezzel egyúttal a Távols-Kelet összes bonyolult birtoklási és hatalmi kérdéseinek végleges tisztázása és rendezése érdekében — Kínában, Hátsó-Indiában, a Csendes-óceánon, a Déli tengeri szigetvilágon, valamint Ausztráliában — álltak ki fegyveres küzdelemre a Felkelő Nap fiai.

A Kína és Oroszország elleni háború 1894/5, illetve 1904/5-ben, Kiaucsau megszállása a világháború elején, a Mandzsukuo állam felállítása 1932-ben, az újabb Kína elleni háború 1937 óta, legújabbán pedig diplomáciai győzelme Indo-Kínában, de különösen Sziámbán — mérföldkövei annak a nagyszabású céltudatos és szívós törekvésnek, amelynek valószínűleg utolsó fejezete most zajlik le szemeink előtt.

Köztudomású, hogy a japán politikai élők munkával mindenkor lépést tartott a katonai előkészítés is, mind a haderő fejlesztése, mind az egész nemzetnek amúgy is fejlett hagyományos katonai szellemének fokozása terén.

A fegyveres mérkőzés kirobbanását kétségtelenül siettetta a tengelyhatalmak küzdelme a földteke másik oldalán és az Egyesült Államok diplomáciájának visszautasító, szinte kihívó tevékenysége.

Megállapíthatjuk tehát, hogy politikai és diplomáciai vonatkozásban Japán eleve magához tudta ragadni a kezdeményezést. Akkor indította meg a háborút, amikor ezt a saját részéről jónak találta. Ugyanazt tette, mint 1904-ben, amidőn február 8-án — még a formális hadüzenet előtt — flottájával meglepetésszerűen megtámadta Port-Arthurt, több orosz egységet elsüllyesztett és a hadi kikötőt ostromzár alá vette.

A japánok katonai sikerének okai számosak.

A mai korszerű felfogásnak megfelelően, meglepetésszerűen, a villámháború jegyében nyitotta meg az ellenségeskedéseket és rajtaütésszerűen kezdte meg a harcokat. Ennek előfeltételei az alapos, de titokban tartott előkészületek, az első katonai műveletekre szánt csapatok és kötelékek legaprólékosabb, sulykolásszerű kioktatása és begyakorlása. (Hongkong mintájára Japánban egy erődítményt építettek és annak megrohamozását gyakorolták. A hongkongi tengerszoros angol aknáinak leszerelésére Ito japán

olimpiai úszóbajnok személyesen képezett ki tengerészekből és gyöngyhalászokból egy külön csapatot.) További fontos előfeltétele az ellenség erőviszonyainak és védelmi berendezéseinek legrészletesebb földértéke és állandó ellenőrzése. Ezen a téren kétségtelenül felbecsülhetetlen szolgálatokat tettek az egész Déli-tenger területén, — tehát a jelenlegi hadszíntéren — mindenütt szétszórtan, sőt a Fülöp-szigeteken nagyszámban élő japánok. Rendkívül kedvező volt, hogy a támadást az óriási kiterjedésű hadszíntér több helyén egyszerre indították meg, ami által eleve megingott az angolok és amerikaiak 'védelmi szerkezete és őket katonai erejük szétforgácsolására kényszerítette.

A japánok első sikereinek két legkimagaslóbb eseménye volt, hogy Pearl Harbour hadikikötőjében öt amerikai, a Maláji szorosban két angol csatahajót süllyesztettek el s így légi és tengeri erejük egyszerre ura lett a Csendes-óceán déli részének. Megerősítette ezt az uralmat Wake és Guam-szigetek egyidejű elfoglalása, úgyhogy az amerikai hadiflotta beavatkozása és a Fülöp-szigeteken, valamint a Délkínai tengeren küzdő saját és angol csapatok gyors megsegítése máris lehetetlenné vált. Ez a körülmény kétségtelenül hozzájárult a „keletázsiai vár-háromszög“ Hongkong, Manilla és Szingapúr két északi pillérjének gyors elvesztéséhez. A Maláji félszigeten ezt követő váratlan gyors japánt sikereket viszont elősegítette az éppen említett két tengeri támaszpont birtokbavétele, amely lehetővé tette a japán csapatoknak hajón való zavartalan odaszállítását. Végül pedig az eddig Burmában elért tényerés rúgója talán inkább politikai téren keresendő, amennyiben a már említett diplomáciai sikerek lehetővé tették a japán hadvezetésnek hogy idejekorán megfelelő szárazföldi erőket vonultasson fel Indo-Kínában és Sziámbán.

Ezek volnának a japánok bámulatos kezdetsikereinek felismerhető legfontosabb okai, a tökéletesebb katonai kiképzéstől, a kiválóbb harci szellemtől és a nagyszerű katonai erényektől eltekintve. A japán légi, tengeri és szárazföldi haderő tervszerű együttműködésével azonnal kivívta a korlátlan fölényt a levegőben és a tengeren s így magához ragadta a hadászati kezdeményezést, amely körülmény döntő kihatással lehet az egész háború sorsára. O. Stewart, az angol rádióban a japánok légi fölényét elismeri és azzal igyekszik kimagyarázni, hogy kevés volt az angol gép és ennek következtében mindenhová nem jutott. Churchill nagy parlamenti beszámolójában is beismerte, hogy hibák történtek és hogy azokat bajos jóvátenni, mivel a tenger feletti uralom a japánok kezében van.

Ha ezek után azt vizsgáljuk, hogy a japán birodalom ellenfeleinek meglepő és sorozatos katonai kudarcainak mik az okai, többé-kevésbé ugyan csak következtetésekre vagyunk utalva. Nyilvánvaló azonban, hogy az angolszász hatalmaknál, Holland-Indiát bezárólag, a politikai és katonai vezetés között — főleg az Egyesült Államokban — nem volt meg a kellő összhang. Mindkettőnél azonkívül az előrelátás hiányzott. Washington a Tokióval folytatott tárgyalások folyamán, elbizakodottságában túlfeszítette a húrt. Látszólag meg volt győződve arról, hogy a Sziget-ország nem meri a hatalmas USA-val a fegyveres küzdelmet felvenni. Ez nagy hiba volt és a japánok váratlan hadbalépése folytán katona-politikai kudarcra vezetett, mivel az amerikaiak háborús felkészültsége — mint az események igazolják — nem állt arányban az előidézett diplomáciai harccal és annak kihívó módszereivel.

„A japánok hadászati rajtaütése az angolszász hatalmak légi és tengerészeti támaszpontjait teljesen meglepetésszerűen és felkészületlenül érte“, — állapítja meg egy semleges külföldi lap. „Látszólag nem várták a már több mint négy év óta hadban álló Japántól ezt a fergetegszerű, az egész tágas hadszínhelyre kiterjedő erő kifejtést.“ Meglepő ezenfelül mind az amerikai, mind az angol hírszolgálat csődje, amely képtelen volt az ellenfél

háborús, illetve támadási szándékainak idejekorán való felismerésére és felderítésére. Tisztán katonai vonatkozásban pedig a japán rajtaütés teljes sikeréből arra kell következtetnünk, hogy az általuk megtámadott hadi kikötők és támaszpontok parancsnokai nem készültek fel minden lehetőségre, amit pedig a kiéleződött politikai helyzetből kifolyólag meg kellett volna tenniük. Légi erőknek földérítő és biztosító tevékenysége — az egyéb hírszerzéstől eltekintve — talán elháríthatta, de minden esetre lecsökkenthette volna a teljes meglepetés következtében beállott balsikereket.

Az amerikai lapok részletes tudósításokat hoznak a Pearl Harbour-nál lejátszott eseményekkel kapcsolatban megindított vizsgálat eredményéről. „A hawaii tengerészeti parancsnokot tíz nappal a támadás előtt figyelmeztették, hogy a japánok támadásra készülnek“, írja a Reuter-iroda. Kimmel tengernagyot és Short altábornagyot szolgálati hanyagsággal vádolják, mert a figyelmeztetés ellenére sem tették meg a szükséges előkészületeket. Nem tartották valószínűnek a japánok közeli támadását és főleg egy ellenséges légi támadást teljesen kizártnak tartottak, úgyhogy az őket teljesen meglepte.¹ Igen érdekes az a hír is, hogy Beardnall ellentengernagy, Roosevelttel tengerészeti szaktanácsadója megvált volna állásától.

Menti egy bizonyos fokig a Távolkeleten működő angol és amerikai katonai vezetőket — azonban inkább a későbbi eseményekkel kapcsolatban — az a megállapítható tény, hogy mindezen hadászati és gazdaságilag egyaránt fontos, amellet egymástól igen távoleső pontokon túlkeves katonai, elsősorban légi erővel rendelkeztek.² Végül hiányzott az egységes vezérlés, amelyet csak a japán támadás után valósítottak meg.

Érdekes ennek a megoldása, Churchill és Roosevelttel megbeszélése alapján. A Csendes Óceán délnyugati területén működő összes szárazföldi csapatok fővezérletével Wavell angol tábornokot; a flották főparancsnokságával viszont Hart USA tengernagyot bízták meg. Anglia történetében ez talán az első eset, hogy önként mondott le elsőbbségi jogáról, mint tengeri nagyhatalom. Rendkívül figyelemreméltó továbbá, hogy Ausztrália nem tartozik Wavell parancsnoklási körletébe és hogy Curtin Ausztrália miniszterelnöke, mint ismeretes, Londonba és Washingtonba fordult segítségért egyben tiltakozva, hogy Ausztráliát másodrendű hadszíntérnek tekintsék, egyelőre azonban csak azt érte el, hogy Ausztrália képviselője tagja a „Csendes Óceáni Haditanácsnak“. Igen érdekes, hogy Csangkaisek kínai generalissimus ugyanezzel a tiltakozással élt.

Tanulmányunk második főkérdése, mik a távolkeleti háború esélyei, mik lehetnek a szemben álló felek további hadműveletei és háborús céljai?

Nehéz és hálátlan feladat jóslásokba bocsátkozni. A Felkelő Nap Országának eddigi előretöréséből azonban már is felismerhető a támadás súlya és főiránya. Az ellenség első erődvonalát, amely Hongkongtól, a Fülöpszigetekén át a Hawaii szigetcsoporthoz húzódik, hamarosan áttörte; majd megvetette lábát Sziambán, a Maláji félszigeten, Borneo és Celebes szigeteken és Szingapúrt rövid ostrom után elfoglalta. Ugyanakkor repülői Szumatra, Jáva, Báli, Holland-Indiai szigeteket, valamint Ausztrália északi partját — az ellenség harmadik erődvonalát — eredményesen bombázta. E területek birtokában Japán katonailag és gazdaságilag máris olyan hatalomra tett szert, amely megalapozta helyzetét a Csendes-óceán délnyugati részében. A szóban forgó területeknek nemcsak a hadászati jelentősége nagy, hanem

¹ A két katonai vezető elleni ítélet úgy szól, hogy rangjuknak egy fokától fosztották meg őket. Ez az eljárás európai hadseregekben ismeretlen.

² Pearl Harbourban 20.000, a Fülöp szigeteken 35.000, Hongkongban 15.000, Szingaporeban eredetileg kb. 20.000, később a Maláji félsziget kiürítése után 40.000—50.000 főnyi helyőrség volt.

felbecsülhetetlen értékkel bírnak gazdasági vonatkozásban is, mert ellátják Japánt a szükséges élelmi cikkekkel, amelyekre lakosainak ellátásánál van szüksége, nemkülönb azokkal a nyersanyagokkal, amikre kereskedelme és jelenleg elsősorban hadiipara rászorul. Kiemeljük e helyen, hogy a Maláji félsziget szolgálja a világ kaucsuktermelésének 37%-át, öntermelésének pedig 47%-át!

Mindezen elért eredmények azonban még nem jelentik a végcél. Japán ki fogja használni hadászati előnyeit, azaz ellenségeinek jelenlegi katonai gyengeségét, nemkülönb a folyamatban lévő hadműveletek nagy-szerű lendületét és megállás nélkül tovább fog támadni.

Megteheti, mert mint látni fogjuk, hadműveleti területének mindkét oldala biztosítva van. További előtörése nem kockázatos, mert belátható időn belül ellenségei részéről komolyabb ellenállásra nem fog találni. Legalább is angol és amerikai vezető politikusok és katonák eddig még érdemle-ge sen nem nyilatkoztak afelől, hogy számottevő katonai erők volnának útban a Távol-Kelet felé.

A kialakult hadászati helyzet mindenképpen a japánoknak kedvez. Ha az óriási hadszínhely keleti végén kezdjük, — a távolság a Hawaii szigetek és Burma között kb. 10.000 km megfelel a Budapest és Afrika déli csücske közötti térségnek — úgy az amerikai hadiflotta roncsai, az USA legnagyobb hadi kikötőjében, Pearl Harbourban vannak bezárva. Innen tehát veszély nem fenyeget. Ha pedig az Egyesült Államok előbb-utóbb új flottát küldené-nek a keleti vizekre, akkor célját az általánosan ismert nehézségek miatt alig érné el. Rosdesztvenszkij admirális orosz Balti flottájának tragikus sorsára jutna, amely 1904 őszén indult el a hazai kikötőkből, hogy 1905 májusában kimerülve és elcsüggedve Csuzimánál elpusztuljon.

Tovább nyugatra haladva az amerikaiak második nagy támpontjai a Fülöp-szigetek, ahol különben Mac Arthur amerikai tábornok igen szívós ellenállást fejt ki, japán ostrom alatt állanak. Innen délre pedig Szingapúr következik, amely azonban már nem zárja el az utat: sorsa beteljesedett. Február 11-én Jamatsu tábornok, a Maláji félsziget győzője néhány napi ostrom után rohammal elfoglalta. E siker kihatása fel sem becsülhető. Első-sorban hadikikötőnek épült; nem számoltak azzal, hogy északról, a száraz-föld felől érheti támadás. Ennek a hatalmas, óriási költségekkel épült „sziget-erődnek“ a „Távol-Kelet Gibraltárjának“ viszont hadiflottája nem volt. Az odairányított Prince of Wales és Repulse gyors, modern csatahajókat a japáni repülőek már a háború elején a Malakka tengorszorosban elsüllyesz-tettek. Hibának mondják, hogy nem kísérte őket repülőgép anyahajó; de, az nem állott rendelkezésre! Légi hadereje pedig, mely számban kezdettől fogva aránylag gyenge volt, már az eddigi harcokban felőrlődött; védőr-ségének zömét viszont a Maláji félszigeten már harcba vetett angol és indiai kötelékek képezték.

Tovább délre a Holland-Indiai gyarmatbirodalom szigetvilága követ-kezik, amely számottevő katonai erővel nem rendelkezik. A nagy szigetek máris a japán bombázók hatáskörébe estek, hajóhadát pedig a japán bombázók jóformán megsemmisítették.

De a japániak gigantikus hadszínterének nyugati oldala is biztosított-nak tekinthető. Hongkong, a Maláji félszigeti Penang tengerészeti támasz-ponttal (egyúttal fontos átrakódé hely óriási árukészlettel) japán birtokban van, a Malakkaszoros pedig és vele az Indiából, Afrikából és Európából idevezető utak, most már teljesen japán ellenőrzés alatt állanak. Az ázsiai szárazföldön — mint tudjuk — Indokína semleges, Sziám pedig Japán mel-lett harcol az angolok ellen. Közbevetjük, hogy' az utóbbi a japániaknak komoly erőttöbbletet jelent, amennyiben a sziámi jó katona és az országmentő Sungram tábornok parancsnoksága alatt több mint százezer főnyi korszerűen

felszerelt és kiképzett hadsereg áll rendelkezésre. Burmában a lakosság rokonszenvel fogadja a japánokat, akik már Rangoont veszélyeztetik és vele a Burmái utat; itt már India kapuja előtt állanak. Ha ez a sokat emlegetett útvonal is kezükbe kerül, akkor a kínai hadsereg elvesztette legfontosabb utánpótlási vonalát. Az angolszász államok részéről Csangkaiseknek felajánlott kölcsönök, illetve hitelek illuzórikussá válnak, mert nem lesz mód a hadianyagot rendelkezési helyére juttatni. Így itt a kínai hadsereg egyelőre döntő tényezőnek nem tekinthető.

Állapítsuk meg ezzel kapcsolatban, hogy az angolszász hatalmak belátható időn belül nem igen küldhetnek jelentős szárazföldi erőket a Távols-Keletre. Anglia nélkülözhető erőkkal nem rendelkezik, hiszen az anyaország védelme, Afrika és a Közel-Kelet, amúgy is igen sok erőt vesz igénybe. Az amerikai „millió” hadsereget pedig csak most állítják fel. Kérdés, hogy a felsőbb vezetést, a vezérkart és nem utolsó sorban a fegyverzetet és a hadianyagot hogyan és mikor fogják előteremteni és ha mindez rendelkezésre áll is, meglesz-e a szükséges hajóúr a tengerentúlra való szállításra? Ez utóbbi probléma Angliának is sok gondot okoz.

De nem jöhet komoly számításba végül a Szovjet katonai segítsége sem. Szibériai hadseregének zömét máris az európai hadszíntérre vonta el és így a kínai haderőnek a Szovjet részéről való ellátása volna az egyedüli megoldás, ha a vörös hadsereg egyáltalán feleslegekkel rendelkezne.

A sokaktól várt döntő tengeri csata a távolkeleti vizeken — hírek szerint angolszász hajókötélékek a Molukki-tengerszorosban, egy nagy japán hajóhad pedig a Makassar-tengerszorosban haladnak — valószínűleg ugyancsak a japánok győzelmével végződnek. Az angolszász hatalmak az általános hadászati helyzet következtében együttesen — a hollandindiai, ausztráliai és újzélandi hajóhadakat beleértve — sem igen tudnának olyan köteléket összeállítani, amely számszerűen meghaladná a japán hadiflotta erejét. Azonkívül utóbbi az ellenség veszteségei következtében jelenleg több nagy és korszerű, valamint gyorsjárású csatahajóval rendelkezik. Azonkívül az összeütközés helyét — közel a hazai partokhoz — mindenesetre ő választaná meg, végül pedig az eddigi tapasztalatok és megfigyelések szerint kiképzés tekintetében a japán flotta ellenségei fölött áll.

Mint látjuk, Japán további előnyomulásának nincsenek komoly akadályai. Semmi sem állja útját, hogy nagy politikai és nemzeti céljait elérje: a Csendes-óceán feletti egyeduralmat, Ausztrália megszállását és az angol indiai uralom megdöntését. Ez persze magával hozná az Indiai-óceán fölötti uralmat és a Perzsa-öböl, valamint a Szuezi-csatornán át való együttműködést — a tengelyhatalmakkal!

Kitűnik fejtegetéseinkből továbbá, hogy mily óriási fölényben van az úgynevezett „belső vonalon”, vagyis a hazai támpontokhoz és hadfelszerelési forrásaihoz aránylag közel küzdő japán birodalom ellenfeleivel szemben. Amerika és Anglia, nemkülönben Holland-India és Ausztrália részére, így egyelőre nem marad más megoldás, mint hogy megkísérik a Nagy-Szundaszigetek és Ausztrália vonalában való megkapaszkodást és ott védelemre szorítóknak mindaddig, míg a kellő számú és megfelelően felszerelt légi-, tengeri és szárazföldi erőkkal nem rendelkeznek. Ha aztán történetesen, a tengelyhatalmak és szövetségeseiknek nyomása az Atlanti-óceánon, a Földközi-tengeren és a Szovjet-földön ezt megengedné, ami ugyan nem valószínű, csak akkor kísérelhetnék meg az elvesztett óriási terület visszafoglalását, amelynek politikai, hadászati és gazdasági jelentősége egyedülálló a világon, de még inkább Anglia megingott világhatalmának visszaállítását.